

ETH DIARI

Numerò 160
dissabte 17 de junhsèga 1999

HUELHETON

DIARI

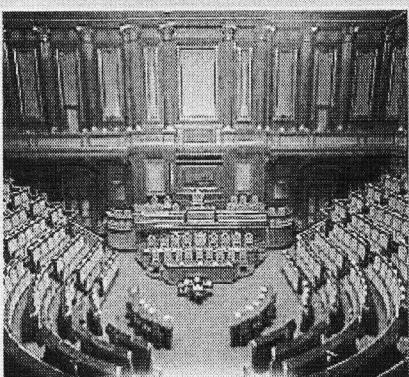
D'ARAN

Prètz: 50 pessetes

ERA LEI DE MINORIES LINGÜISTIQUES ENTRE EN SENAT ITALIAN

Era lei sus es minories lingüistiques der Estat italiano, aprovada dejà hè mesi peth Parlament italiano, semble qu'ara pòt èster definitiuament oficializada se passe eth darrèr traimit en Senat.

Maugrat totes es limitacions dera lei, aguest tèxte juridic italiano, ath delà deth ja vigent sard, serie d'un valor

lingüistiques italianes, premanís ua campanha entà hèr possibla era aprobaicion definitiu dera lei.

plan interessant entara comunitat catalana de Sardenha.

Enes pròplèus dies, eth Centre de Recursos Pedagògics Maria Montessori der Alguèr, amassa tamb d'autas institucions de minories

ES VESINS DETH BARRI ANGLADA DE TERRASSA REFUSEN TOTA SÒRTA DE VIOLENÇIA E ERA PRESÉNCIA DE PROVOCADORS

Onze entitats sociaus deth barri Anglada signèren ager un manIFEST en quau refusen tota classa de violència e "era preséncia en nòste barri d'elements provocadors que vien a ahiscar e estimular es accions violentes".

Eth manIFEST siguec difonut dempuès qu'un grop de joeni incontroladi sagèsse de

tes violents de dimèrcles passat, quan un marroquin joen siguec punhalat e quauqui establiments de musulmans acalhauadi.

Eth manifest, signat entre d'auti pera Associació de Veïns de Ca'n'Anglada, eth Col.lectiu de Dones deth barri e eth Centre Parroquial, afirme que se tracte d'un "barri trabalhador, pacific, caracterizat d'ençà deth sòn neishement pe-

quinsevolh situacion". "Refusam era preséncia en nòste barri d'elements provocadors qu'ahisquen e estimulen es accions violentes", hig eth comunicat en tot referí-se a detzees de joeni caps rasats e ultradretans vengudi de diuères localitats catalanes qu'an apareishut en barri entà fomentar es actituds racistes.

Evesins reclamen "eth dialòg entre vesins e viesies coma esturment valid ena solucion de conflictes e que permete era integracion de toti e totes". També demanden as administracions "que les tanhe" que meten "toti es mieis e recorsi de besonh entà padegar eth procès de deteriorament sociau que i a en nòste barri".

Eth manIFEST, soscrit tanben per equip de fòtbol

Sant Cristòfor, deth barri, era associacion Ca'n'Anglada Jove, eth grop de colònies, Càritas e eth Club de Gent Gran, demane a toti es vesins que non participen en accions que supausen crispacions e violència.

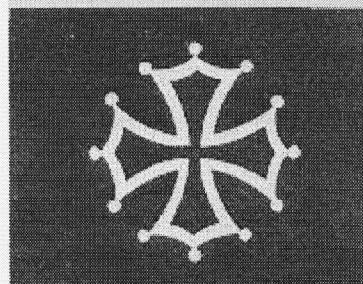

Manifestacion devant der Ajuntament de Terrassa "en contra des accions racistes"

damnatjar es cases e es coches de quauqui immigrants magribins deth quartièr, dempuès d'ua manifestacion improvisada ena quau participèren 300 personnes. Era policia siguec contundenta entà esvitar que se repetissen es ac-

ra tolerància e era conviduència entre vesins de diuèrsa procedència". Deuant des problemes sorgidi pendent aguesta setmana, eth manIFEST exprimís "eth refús a totes es formes de violència coma manèra de manifestà-se devant de

AUÉ COMENCE EN VIELHA ETH CONGRÈS DER INSTITUT D'ESTUDIS OCCITANS

Pendent dus dies, aué e deman dimenge, se celebrarà en Vielha, en edifici der IES d'Aran, eth Congrès der Institut d'Estudis Occitans. Ei prevista era participa

cion de 50 delegadi de diuèrsi parçans d'Occitània.

Eth sindic e eth baile de Vielha participaràn ena sua inauguracion en tot hèr uns parlaments.

RUGOVA BOICOTEGE UA INICIATIU DERA ONU ENTARA RECONCILIACION EN KOSÒVO

Una iniciatiua dera ONU entà amassar as líders politics de Kosòvo fracassèc diuendres pr'amor qu'eth partit d'Ibrahim Rugova, dirigent moderat des albanos-

era possibilitat d'ua luta peth poder entre es principaus faccions politiques locaus.

"M'entristís qu'er LDK age decidit non participar en

kosovars, boicotegèc era prumèra trobada d'un conselh provincial.

Era decision deth partit Liga Democratica de Kosòvo (LDK) rebatèc, vediblement, eth sòn mensprètz perque eth grop radicau der Exercit de Liberacion de Kosòvo (ELK) e ua au-ta faccion aurien ua representacion parièra ara sua. Era situacion trebuquèc es esperances que i auesse rapides mesures entà dar ara poblacion de Kosòvo eth contròle graduau des sòns ahèrs politics, e presentèc

aguesta prumèra amassada. Non les agrade era actuau composicion deth conselh", didec eth nau administrador dera ONU entà Kosòvo, Bernard Kouchner, en inaugurar era session.

En d'auti parçans de Kosòvo, puntuau possades de violència, entre es que cau remerciar era explosion d'ua granada que heric a 30 personnes, hège mès malaisits es intents entà restablir era normalitat.

Pressada gessuda

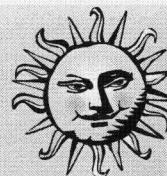
Rugova arribèc dijaus en Kosòvo en miei de reiteradi anonsis, mès se n'anèc ath ser tamb un assistent en tot díder qu'anaue entà Macedònia. Era sua pressada marcha decebec as molti seguidors d'un òme qu'a estat trigat dus còps president dera poblacion kosovara - majoritàriament albanesa - en comicis extraoficiaus. Dijaus auie prometut junhè-se ath conselh provincial tostemp que totes es parts "confiables" i si-guessen representades.

A Rugova non li convenç auer sonque dus escons en conselh, quan eth sòn ri-vau ELK e era sua aliada Liga Democratica Unida n'an 4 amassa, segontes di-deren foncionaris dera ONU.

En cambi, dus representants sèrbis òc que se presentèren ager; ua ponina victòria entàs intents de barrar es prohondes divisions etniques de Kosòvo. Eth conselh, que non pòt cap préner decisions, servirà coma mejancèr deuant des representanti dera ONU qu'actualament administren Kosòvo.

CONTUNHE ERA HÈSTA MAJOR DE BAGERGUE -SANTA MARGARIDA 1999-

Aué entàs 12.00 dera net, balh tamb era orquèstra Chaplin e eth duet Sandra's.

PARLAMENT DE JOAQUIM ARENAS EN ALGUÈR, CIUTAT DE PARLA CATALANA DE SARDENHA (I)

En escadença dera discussion peth Senat italian dera lei de minories lingüistiques, ei un bon moment tà recuperar un interessant parlament que Joaquim Arenas, cap deth servici d'ensenhament deth catalan dera Generalitat de Catalonha, prononcièc eth 20 d'octobre passat coma conferéncia inaugura dera cincau Escola d'Estiu de l'Alguer.

Bona tarde: Me cau arregraïr era oportunitat que se me balhe de poder adreçàme a un nombre tan important d'ensenaires der Alguèr, de professors, directors, presidents de centre, e tanben è d'arregraïr, com ja s'a hèt, era presidència der assessor de Cultura e era participacion d'assessors e assessores deth Servei d'Ensenyament del Català, que son vengudi exprèssament de Barcelona e, sustot, tanben era vòsta participacion, en-senhaires, perque era Escola d'Estiu sense ensenhants, evidentament non serie possibla. Jo sò plan complagut de poder hèr aguest parlament. Era mia dissertation serà pas longa, serà brèu, volgudament braca, per dues rasons: era prumèra, perque vosati qu'auetz hèt ua jornada de trabalh longa, perque dempùs era Escola d'Estiu qu'a de contunar e, ath dela d'açò, ena ora que començam, encara susvelhe *il demonio meridiano* dera sòn. Ei a díder, en auer dinat toti s' 'endromissen' un shinhau e per tant serie plan trist que jo vos hèssa endromir. Sajaram d'estèr concrèts e expausar aquerò que cau. Aguesta conferéncia sus era perspectiva dera Escòla Algueresa en encastre dera lei regionau des lengües de Sardenha aurà tres parts: era prumèra que la voi dedicar, perque ei intimament relacionada tamb era lei de promocion des lengües de Sardenha, ara Escola d'Estiu. Es escoles d'ostiu son ues jornades que comenceren en prumèr tèrc de siècle en Catalonha, en an 1917, perque es mèsters non auien estat formadi enes escoles magistrals tamb aqueri aires nauí que portau eth renauïment pedagogic e eth movement dera Escòla Naua per tot Euròpa. Decroly, Freinet, Montessori. En tot que i auie ua realitat de progrès pedagogic enes escoles normaus, es escoles magistrals de Catalonha, es oficiaus que depenien der Estat, hègen eth sòn camin tradicionau. Es mèsters demanauen ua formacion actualizada, *-aggiornamento* que vò díder açò, actualizacion-, e se volgueren hèr aguestes escoles d'ostiu que dempùs s'an estienut tás auti païsi de parla catalana: València, Malhòrca e, enguan tanben i a agut era Escola d'Estiu ena part catalana de França, en Perpinyà; i a agut escola d'ostiu ena part catalana d'Aragon, en Fraga, e per cincau viatge en Alguèr. Tanben se volec hèr aguestes escoles perque i auie ua manca plan grana de formacion enes curriculums que se balhaue as mèsters, ei a díder, i auie un deficit ena formacion, enes programes des carreres... Mentre-tant, en toti es estudis se formaue as mèsters parièrament, en Madrid, Galícia, València, com se tota era mainadèra auessen era madeisha lengua e era madeisha cultura; en Catalonha tanben passauè çò de madeish, era lengua e cultura espanhòla èren es uniques que se daue as mèsters entà poder formar e ensenhar as mainatges. Alavetz aguestes mancances demorèren cubèrtres pes escoles d'ostiu e pera perlongacion deth trabalh des escoles d'ostiu ath long de tot eth cors, e quan s'acabaue, en mes de junh, eth cors escolar, es mèsters s'amassauen e hègen es cors de formacion. Aquiu qu'aprenien a liéger en catalan, a escriuè-i; eth catalan lo parlaun, mès non sabien com ensenhà-lo; uns auti mèsters mès tard, ja lo parlen, e enes escoles d'ostiu an noticia de coma pòden actuallizà-se entà servir aguest projècte pedagogic qu'ei era Escola Catalana qu'a d'estèr ath servici des mainatges de Catalonha. Per tant, es escoles d'ostiu gesseran d'un doble besonh de formacion: un pedagogic e er aute identitari;

entà qu'era mainadèra de Catalonha podesse auer, a trauers des sòns mèsters -degradament formadi- ensenhament deth catalan e dera cultura catalana. Ei vedible qu'era Escòla Naua portèc uns aires de renauïment plan grani e cambièc es papèrs des elements e des interprèts dera escola. En tot qu'era escola tradicionau centraue tota era atencion en mèstre, era escola naua centre tota era atencion en mainatge. Ara sua diuersitat, ara sua formacion humana e ara sua formacion intellectau. Ua des frases mès importantes que s'a podut díder per part d'un des nòstres pedagògs catalans, Joan Bardina: "Non volem hèr mainatges sapients: volem hèr gojats e gojatas que siguen personnes. Se son sapients

ena version deth catalan der Alguèr, en alguerés; centenadi de huelhes corren pes nòstres escoles, tamb prepauses didactiques en alguerés. E açò a estat, certanament, ua sensibilitat mès grana entara cultura e es tradicions alguereses.

Ua auta des preguntas que vos podetz hèr aué, vosati qu'ètz aciu, e aqueri que participen enes corsi, ei perque era escola d'ostiu deth Centre de Recursos Montessori, d'Òmnium Cultural l'auem dedicat tostemp ara lengua? Perque non podiem dar d'autes matèries, elements tecnicis e didactics entar ensenhament de d'autes disciplines? E era responsa la dare tamb era frasa d'un padagòg que se cridaue Torroja i Miret: "Se voletz

ditz qu'era lengua sonque ei un miei de comunicacion, un veïcul entà comunicà-se. E açò non ei cap credibile. S'era lengua forme part deth pensament, s'era lengua ei tan importanta que mos hè ester com èm, podem afirmar sense cap de temor qu'èm com parlam. E se volem hèr ua afirmacion encara mès grana, es mainatges e mainades der Alguèr an d'estèr algueresi e entà ester algueresi an de conéisher era lengua der Alguèr.

Paul Sauchard, un filosòf francés, psicolinguista plan reconeishut, mos hè ues afirmacions contundentes sus aguest tèma, e jo aciu me permeterè nomenatà-ne tres o quatre. Ditz Sauchard qu'eth pensament der òme ei totau-ment tributari deth lenguatge qu'a aprenut de

mainatge. Eth pensament hè eth lenguatge en tot hè-se per miei deth lenguatge, e era forma mès nauta de pensament va fòrtament estacada ath lenguatge. Ara ben, considerem qu'er òme ei capable fisiologicament de parlar, mès agesta capacitat ei condicionada a ester un element d'un grop de parlants; d'ua auta manèra non poderie aprèner cap de lengua e/o vederia plan amendrida era sua capacitat. I a un estudi hèt pera Universitat de Rennes, pera sua facultat de psicologia e de medecina, a on se demòstre qu'es pòbles de lengua minorizada, es pòbles era lengua des quaus a demorat marginada, escartada dera oficialitat, dera escola, dera administracion, e sonque redusida en nucli just de casa; e a viatges que non i è en casa pera fòrça dera lengua mès fòrta der Estat. Aguesti païsi de lengua minorizada, ditz aguest estudi, non produïssen, lèu jamès, pensadors prohonds. Aguesta qu'ei era importància deth lenguatge interior, aguesta ei era importància dera frasa: "Èm com parlam".

Deuant deth mon que mos arribe aué conformat pera unitat europèa, pera formacion d'Euròpa. Deuant d'un mon que va tara globalizacion, que mos demane èster sensibles a moltes causes. Èster sensibles ath plurilingüisme, ara pluriculturalitat, ara diuersitat. Auem d'entener e de convier qu'abantes d'estèr sensibles a tot açò, çò qu'a d'estèr era mainadèra der Alguèr qu'ei èster eri madeishi. Afortir era sua identitat. Es minories culturals e lingüistiques non podem cap deishar passar per naus era grana oportunitat que mos aufrís Euròpa d'estèr ciutadans e non demorar engolidi en ua globalizacion ibrida, que mos pòrte coma lengua er anglés deth dolar o que mos pòrte coma lengua er aleman dera riquesa scientifica. Abantes d'a-ren qu'auem d'estèr .

Joaquim Arenas i Sampera

Cap deth Servei d'Ensenyament del Català
(SEDEC)

(continuare deman)

melhor, mès prumèr de tot cau que siguen personnes". E aguest desir d'aquerir coneishements per part des mèsters se rebat tanben aciu, en Alguèr, e se non, en aguest ja long periòde de cinc escoles d'ostiu, non auessem podut compdar tanti centenadi de participants com an vengut; aguesta escola d'ostiu a anat des nauanta mèsters dera prumèra edicion, as dus-cents mèsters. Jo creigui que toti es pressuposits qu'en aqueth moment formèren es escoles d'ostiu son aué tanben valids entara ciutat der Alguèr. Era ciutat der Alguèr ei ua comunitat petita, ei ua comunitat tamb parlants d'alguerés, e tamb gent que non parle alguerés. Es mèsters an agut ua formacion concreta, enes escoles magistrals, mès dilhèu, fòrça viatges non an agut era formacion que requeríss poder ensenhar era lengua dera ciutat, era lengua dera comunitat. E aguesta dicotomia que i a entre cultura oficiau desarràitzada e cultura deth pòble, ei ua situacion qu'evidentament cau despassar. Dilhèu quauquarrés mos pòt demanar, e perquè aguesta mania, aguesta idia, de hèr escoles d'ostiu? Poderiem hèr uns cors d'*-aggiornamento* e non didé-ne escoles d'ostiu: en ambit de totes es tèrres de parla catalana era grana session d'ajornament, d'actualizacion deth magistèri se hè enes escoles d'ostiu. Aguesta qu'ei era rason, e perque tanben se dan aguestes entremiegues: es ganes des mèsters de perfeccionà-se, d'estèr uns boni professionals, de poder auer coneishensa des naues techniques d'aprentissatge; i èt eth besonh des mèsters de conéisher alguerés, catalan... entà podé-lo ensenhar enes escoles, perque i a eth desir, cada viatge mès estenut, de poder participar en aguest renauïment. Se compdam quin ei eth frut d'aguestes quate escoles d'ostiu qu'auram viscut dempùs dera cincau, ne vederam es resultats; mès enquia aué podem díder que i a ua presència plan mès àmplia d'alguerés ena escola, tamb projectes concrets; dilhèu non i è present d'un biais regular, tamb ores fixes laguens d'un orari, mès oc que i a projectes en alguerés, cançons en alguerés, interpretacions dramatiques en alguerés, perque ja s'a produsit ua quantitat considerabla de materiaus didactics

veir ua escola com fonciona, se ua escola ei ben organizada, se voletz saber se ua escola eduec ben, guardatz quin tractament hè des lengües. Quan ua escola a un tractament adequat ara lengua, o lengües, alavetz qu'ei ua bona escola. Didie eth: "entà tau tractament dera lengua, tau escola". Ei per açò qu'en encastre dera naua lei qu'aué auem de comentar, cau que considerem tanben es aspectes importants dera lengua ena educacion. Toti sabem qu'er òme a peth hèt naturau parlar. Toti sabem qu'era activitat lingüistica ei un procès complexe, mès tanben sabem dera importància qu'a era lengua entà transmèter es resultats creatius des personnes, des individús, ena societat. Eth lenguatge ei resulta deth hèt uman de víuer en ua comunitat, e tamb aguesta reflexion detectam dues foncions plan importants deth lenguatge: era existència d'un lenguatge interior, o esturment deth pensament. Parlam tamb nosati madeishi tamb era madeisha lengua que mos an ensenhat de petiti. E ua auta de lenguatge exterior coma element de comunicacion. Aguestes que son es dues foncions deth lenguatge. E, per tant, eth lenguatge coma veïcul a ua grana importància coma esturment entà transmèter ara mainadèra, e ara gent en generau, cultures e concepçons dera comunitat umanana e der abitat que l'entore, perque aguest hèt, quan era lengua da a cada paraula eth sòn contiengut conceptuau ei era expression deth pensament, e ath sòn torn eth pensament madure a trauers des pensaments aquerits pera lengua, per tant, era estructura deth pensament, era manèra de pensar, la da era lengua. E açò mos ac diguie eth gran filosòf que sigue Jaume Balmes. È parlat d'un lenguatge exterior e è dit qu'ère un miei entà comunicàse. Mès i a d'autes foncions, com era d'influir en comportament des auti individus. Ei eth nòste prètzhet d'educadors, eth nòste trabalh de professors, eth nòste trabalh d'ensenaires, influir en comportament des individus e possibilitar ua cooperacion sociau, perque educar ei cooperar tamb er alumne a hè-lo un òme eròs entath mon, un òme format, capabile d'aimà-lo e de conéisher era sua propria realitat. Plan soent, d'ua manèra simpla, se

Editor e director : Joan-Ramon Colomines-Companys.

Edita ETH DIARI

Família Colomines

Centre d'estudis VIVÈNCIA ARANESA:

Aula Europèa des Pirineus (Val d'Aran)

Carrer Doctor Manel Vidal

locau num.5

(Darrèr edifici/ Ath cant der Espitau)

25530 Vielha-Val d'Aran

Telefon: 973640872

Fax: 973640871

E-mail vivenciaaranesa@ctv.es

Equip de correctors: Xavier Gutierrez.

Equip comercial: Ramon Agulló i Teixidor.